

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทร. ๓๗๔๔

ที่ ศธ ๐๕๓๐.๑๙/๑๒๒๗๑

วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีด้านการวิจัยและ Flow Chart ประจำปี ๒๕๖๑

เรียน คณบดีคณะ-วิทยาลัยฯ/ผู้อำนวยการกอง-สำนัก/ประธานโครงการจัดตั้ง/หัวหน้าสำนักงาน

ด้วยวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ดำเนินการจัดโครงการการจัดการความรู้ในการพัฒนารายงานและบทความวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ ครั้งที่ ๑ ขึ้นในวันพุธที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. ณ ห้องประชุมทองใบ ทองเปาด์ D-๔๑๓ โดยได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง อาจารย์ประจำสำนักวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นวิทยากรมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความรู้ค้นหาแนวทางปฏิบัติที่ดีและพัฒนาศักยภาพบุคลากรสำหรับการเขียนรายงานวิจัยแก่คณาจารย์วิทยาลัยการเมืองการปกครองฯ และก่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีซึ่งได้สรุปและถอดบทเรียนแล้วนั้น

ในการนี้ ทางฝ่ายวิจัย วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จึงขอเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีด้านการวิจัย และ Flow Chart ประจำปี ๒๕๖๑ มายังหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิงชาญ จงสมชัย)
คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

งานวิจัย

ผู้ประสานงาน: นางสาวจิรวรรณ บุญคำภา

อีเมล: chirawan.b@msu.ac.th

เบอร์ภายใน: ๓๗๔๔

สรุปประเด็น

การจัดการความรู้ในการพัฒนารายงานและบทความวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ ครั้งที่ 1

ในวันพุธที่ 28 มีนาคม 2561 เวลา 08.30 น. – 16.30 น.

ณ ห้องประชุมทองใบ ทองเปาต์ D-413 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นำการแลกเปลี่ยน โดย ศ.ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แลกเปลี่ยนเรียนรู้

- ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (causal relationship) หมายถึง การที่ตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไปมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ตัวแปรหนึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดขึ้นของอีกตัวแปรหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายความว่า ถ้าตัวแปรหนึ่งแปรค่าก็จะทำให้ค่าของตัวแปรหนึ่งแปรเปลี่ยนตามไปด้วย ทั้งนี้ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร หรือการที่จะบอกได้ว่า ตัวแปรใดเป็นสาเหตุของการเกิดผลในตัวแปรใดนั้น เราพิจารณาตามหลักของสาเหตุและผล (if X then Y)
 - กลุ่มที่มีแนวคิดแบบปฏิเสธ หรือ Post-modern คือแนวความคิดที่มาหลังจากยุค modern ซึ่งเป็นช่วงหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่อะไรต่างๆถูกกำหนดอยู่ในหลักเกณฑ์และทฤษฎี แต่ยุค postmodern เป็นยุคที่ปฏิเสธสิ่งเดิมๆในยุค modern โดยเน้นเสรีภาพและอิสระของบุคคล ไม่เชื่อในโลกของความจริง ไม่เชื่อเรื่องความเป็นสากล เพราะเชื่อว่าแต่ละคนแต่ละวัฒนธรรมนั้นมีเหตุผลของตัวเอง ไม่ควรจะให้ใครมาตัดสินว่าอันไหนสิ่งใดดีที่สุด แล้วคิดว่าสิ่งนั้นต้องดีสำหรับคนอื่นด้วย ดังนั้นจึงไม่คิดว่าสังคมที่คิดว่าเป็นสากลนั้นไม่มีจริง หรือแนววิพากษ์ คือ เป็นปฏิกริยาจากตะวันตกที่มองว่าโลกไม่ได้มีแบบนั้นแบบเดียว (Was almost totally modernized) เกือบทั้งหมดเป็นแนวคิดที่ทันสมัย ซึ่งอาจเป็นการคิดแบบกลุ่มน้อยเมื่อเทียบกับคนจำนวนมากในสังคม แต่ถ้าเราจะวิพากษ์ เราต้องเข้าใจแนวคิด (concept) ใหญ่ก่อนว่ามันมีไว้เพื่ออะไร และหากต้องการเสนองานวิจัยเพื่อขอทุน หรือแสวงหานโยบายบางอย่าง ต้องได้เงินสนับสนุนการวิจัย และเสนอทางออกให้กับสังคมได้ด้วย (เข้าใจกฎเกณฑ์ใหญ่ กฎเกณฑ์หลักที่มีให้ถ่วงน้ำหนักก่อนว่ามันมีไว้เพื่ออะไร แล้วค่อยเสนอทางออก) (เข้าใจภาพใหญ่ของมุมมองก่อน แล้วค่อยเสนอทางไป)
 - ตัวอย่างหัวข้อวิจัย “ชีวิตและการดำรงอยู่ของเทศบาล...” ในงานนี้ดูได้ทั้งส่วนที่เป็นโครงสร้างหลัก และด้านวิถีชีวิต
- ถนัดด้านกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ (Social Sciences) สาขาวิชาที่ใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาโลกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ หน่วยสังคมต่าง ๆ ของมนุษย์ รวมทั้งพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ วิชาในสังคมศาสตร์แตกต่างจากวิชาในกลุ่มมนุษยศาสตร์เนื่องจากหลาย ๆ สาขาวิชาในสังคมศาสตร์เน้นการหาความรู้และความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่

ส่งผลต่อการดำเนินพฤติกรรมของมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยกระบวนการแบบปฏิฐาน และประจักษ์นิยม ทั้งเชิงปริมาณ (quantitative method) และเชิงคุณภาพ (qualitative method) อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม บางสาขาที่อาจจะนำระเบียบวิธีเชิงคุณภาพแบบการตีความ การคาดการณ์ วิเคราะห์ตามหลักปรัชญาและตรรกะ หรือความเชื่อส่วนบุคคล และการวิจารณ์มาใช้ ในการอธิบายพฤติกรรมในบางกรณีที่เหมาะสมหากจำเป็น อย่างไรก็ตาม ระเบียบวิธีการศึกษาทาง สังคมศาสตร์แบบใหม่ได้รับอิทธิพลจากสังคมศาสตร์แบบอเมริกันอย่างมาก ทำให้การศึกษาแบบปฏิ ฐานนิยมได้รับความนิยมและการยอมรับมากกว่าระเบียบวิธีแบบเก่าที่คล้ายคลึงกับสาขา มนุษยศาสตร์ ไม่ใช่ วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (Pure Sciences) คือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ กฎ และทฤษฎีต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ เช่น ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และ คณิตศาสตร์ เป็นต้น

- เพื่อเกิดความหลากหลายของงานวิจัย เสนอให้ชักชวนเครือข่ายจากสาขาอื่นๆ มาร่วมมือกัน ทำวิจัยร่วม
 - มิได้เสนอให้ทำวิจัยโดยเขียนทุกเรื่อง มิได้เสนอเช่นนั้น เวลาเราทำวิจัยก็ทำในสิ่งที่เราถนัด เพียงแต่ให้มีมุมมองว่าทุกสิ่งมันเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (interdependent) เพราะจะ ช่วยให้มุมมองเรากว้างขึ้น ไม่กตัญหรือปิดมุมมองของตนเอง และทำให้เสนอนโยบาย (policy) ได้คมขึ้น เช่น การนำประเด็นหรือมุมมองทางประวัติศาสตร์เข้ามาประกอบใน งานวิจัย
- **หลักสูตรรัฐศาสตร์** ซึ่งควรให้ความสำคัญกับสาขาวิชาต่างๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ฯลฯ โดยที่รัฐศาสตร์ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง COPAG มีสาขาวิชาหนึ่งคือ สิทธิมนุษยชนฯ ซึ่งมี จำนวนนิสิตที่ศึกษาน้อยลงมาก จึงเป็นประเด็นได้ว่าจะทำอย่างไรให้มีความสำคัญในฐานะเป็นสาขา หนึ่งของรัฐศาสตร์ได้
- สิทธิมนุษยชนฯ มิได้ดำรงอยู่โดดๆ แต่มีความเป็นคตินิยม (ideology) ซึ่งเป็นระบบของ ความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ เมื่อเรากล่าวถึง ideology โดยส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับ ทางการเมืองหรือลักษณะของวัฒนธรรม เช่น ทุนนิยม (capitalism) สังคมนิยม (Socialism) ทางด้านสิทธิมนุษยชนฯ นั้นจะต้องมีการดำเนินการ ประกอบด้วยเรื่องหลักการ ปกครองรองรับด้วย และเป็นเรื่องที่ต้องมีแนวคิด ทฤษฎีร่วมด้วย มิใช่เป็นเพียงเรื่องที่รู้ สามารถตอบได้ หรือเขียนได้ แต่ตอนนำไปปฏิบัติจริงนั้นไม่ทราบว่าจะออกมาในรูปแบบใด จึงมองว่าเป็นเรื่องนามธรรมมากกว่า
 - วิทยากรมองว่า ด้านสิทธิมนุษยชนฯ นั้นจะดำเนินการเรียนการสอนยากพอสมควร เพราะ เป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของศาสตร์ใหญ่ และเป็นลักษณะนามธรรม คือ ความคิด ความเห็น หรือข้อความที่อ้างถึงปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิด เหตุการณ์หนึ่งหนึ่งซึ่งออกมาเป็นรูปธรรม

- มุมมองของนักกฎหมายที่มักค้าน ปฏิเสธแนวคิด หรือข้อเสนอแนวทางของรัฐศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์
 - การเรียนกฎหมายในต่างประเทศ ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีก่อนจากศาสตร์หรือสาขาใดๆก็ได้ แล้วจึงค่อยไปศึกษาต่อทางด้านกฎหมาย (Laws) เพื่อให้เรียนรู้ความหลากหลายของสังคมก่อน แต่ในประเทศไทยจะต้องศึกษากฎหมาย (Laws) โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ทางด้านสังคมมาก่อนเลย เข้ามาศึกษาด้วยการท่องกฎหมายเลย ไม่ได้รู้จัก Legal studies เป็นการศึกษากฎหมายที่ศึกษาแบบเจาะลึกในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายจากหลักสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้นิติศาสตร์ไทยอยู่ในจุดที่ยังไม่กว้างมากพอ จึงเสนอให้หากทำวิจัย เช่น ความเกี่ยวข้อง (implication) ของงานคือ นำไปสู่การผลักดันแก้ไขกฎหมายต่างๆอย่างไร

- ถอดประสบการณ์การทำงานวิชาการ งานวิจัย บทความวิจัย
 - ในช่วงปี พ.ศ.2533-2535 ได้มีแนวคิดต่างๆจากฝั่งตะวันตกหลังไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก เช่น ประชาสังคม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การลงประชามติ ชุมชนเข้มแข็ง Human Rights ฯลฯ แต่เมื่อมาปะทะกับระบบวัฒนธรรมแบบศักดินาดั้งเดิมของประเทศไทย ที่ยังมี ความแตกต่างของกลุ่มคน ความไม่เท่าเทียมกัน และระบบราชการ ทำให้นักวิชาการเห็นการปะทะของแนวคิดที่แตกต่างๆ ที่รับเข้ามา ซึ่งรอบ 20 ปีที่ผ่านมาหนังสือที่ถอดเอาแนวคิด เช่นนี้จำนวนมากมาย
 - ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาจะสังเกตได้ว่า หนังสือความรู้เกี่ยวกับด้านรัฐศาสตร์น้อยลงไปเยอะ ทำให้เห็นถึงการนำแนวความคิดต่างๆนั้นปรากฏในรอบ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา สามารถประเมินในรูปแบบต่างๆได้ อาทิ การประเมินความรู้เรื่องการมีส่วนร่วม การศึกษากกรณีศึกษา (case study) โดยเฉพาะถ้าหากจะทำงานเชิงนโยบาย (policy) ไม่ควรเลือกไปที่หน่วยวิเคราะห์ใดหน่วยเดียว แต่ให้ศึกษา 2 กรณีเป็นอย่างน้อย เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายได้ชัดเจนขึ้น ใช้งานเชิงประจักษ์ (empirical work) แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของการใช้แนวคิดที่เกิดขึ้น เลียนแบบงานด้านสังคมวิทยา แต่เป็นงานด้านการเมืองและผสมผสานกับด้านนโยบาย คู่มือและตัวแสดงต่างๆที่เข้ามากระทบมีปฏิสัมพันธ์ด้วย
 - ยกตัวอย่างงานของท่านอาจารย์ ศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่ เป็นนักวิชาการที่มีผลงานวิจัยและบทความวิชาการจำนวนมากทางศาสตร์รัฐศาสตร์ ซึ่งผ่านมานานแล้วเป็นงานเดี่ยวที่เห็นว่าเป็นงานแบบสังคมวิทยาการเมือง
 - การศึกษาของสายสังคมศาสตร์ (ศาสตร์รัฐศาสตร์) มิใช่การเน้น ปริมาณนิยม เพราะวัฒนธรรมการศึกษาของรัฐศาสตร์ไม่ได้ใช้เชิงปริมาณนิยมในการศึกษา วิเคราะห์พฤติกรรมเมือง (Political Behaviour) ให้ดูด้านสังคมวิทยาประกอบ

ทิ้งท้ายการพัฒนางานวิจัย โดย ศ.ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง

ปัญหาที่เห็นโดยสรุป คือ “การขาดเสถียรภาพทางการเมือง” คือ ระบบการเมืองขาดความต่อเนื่อง ความไม่มั่นคงทางการเมือง ได้เปิดโอกาสให้รัฐไทยที่ได้รวมศูนย์อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดมาประมาณ 100 ปีแล้ว การรวมศูนย์อำนาจเกินไป (over-centralised) ในทุกมิติของสังคม ศาสนา การเมือง ศิลปวัฒนธรรม ทำให้ระบบราชการเราเฉื่อยฉาวมาก คือ อยู่ได้ในทุกระบบการปกครอง (regime) ตัวอย่างหนึ่ง คือ งบประมาณการศึกษาที่กระจุกอยู่ที่ส่วนกลาง หรือหากจะลงมาก็อยู่ที่ตัวจังหวัด ดังนั้น งานวิจัยที่น่าทำมาก คือ นโยบายการศึกษากับการเมือง

ระบบราชการแข็งแกร่ง เพราะปรับตัวได้กับทุกระบบการปกครอง (regime) และที่ผ่านมา สังคมมุ่งดู คำหัตถ์แต่ันการเมือง แต่ไม่ได้มุ่งดูราชการ ทำให้เกิดคอร์รัปชันในระบบราชการจนเห็นตัวอย่างที่ไหล่ออกมาให้ เห็นพื้นที่ช่วงชิง (Contested area) ระหว่างเผด็จการกับประชาธิปไตย นำไปสู่การเร่งกินเต็มที่ของ นักการเมือง เพราะไม่รู้เข้ามาแล้วจะอยู่ได้ครบวาระจริงหรือ ทำให้ระบบราชการยิ่งแข็ง เพราะไม่มีใครลงเข้ามาดูมาเล่นจริงจัง เพราะการเมืองเอียงไปเอียงมา ประชาธิปไตยก็อ่อนแอมาก

การพัฒนาวิจัยด้านรัฐศาสตร์

- 1) ตั้งคำถามให้คม
- 2) อย่าทิ้งประเด็นหรือมุมมองด้านสังคมศาสตร์อื่นๆ เข้ามาประกอบด้วย เพื่อให้นโยบายที่เกี่ยวข้อง (policy implications) ตอนท้ายของงานมีความก้าวหน้า มีความน่าสนใจมากขึ้น ให้คนที่จะมา วิจารณ์งานอย่างน้อยก็อุกคิดว่า งานของเราก็พัฒนามาจากการมองหลายมุม มิใช่การมองด้าน เดียวจนเกินไป
- 3) ศึกษาทางการเมืองแนวคิดที่มีการนำมาใช้กว่า 20-30 ปีที่ผ่านมา ประเมินว่ามันใช้การณังยังงั แบบไหน เช่น มีส่วนร่วม จริงหรือ? ใช้กรณีศึกษา
- 4) ให้สนใจ ด้านสังคมวิทยามากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเราอยู่กับท้องถิ่น ให้เห็นเป็นจุดแข็งและลงไป ศึกษาอุปสรรค ถ้าทำเป็นกรณีตัวอย่างน้อยสองกรณี

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการวิจัย

